

lació amb *xarnego*: respecte a això, crida l'atenció el mestre sobre el cast. de la germania *charnegos* 'grillons (del pres)', així dit perquè canten de nit en moure's el pres.

Cultismes: *Nocturn*, -a [c. 1460, *Spill* v. 15812]; *nocturno* [sic] *de les matines del Breviari* [Lacav.]; 'melodia melancòlica' [Lab. 1839]²⁰ *Nocturnal* [segle XIV-XV, *AlcM*, *DAG.*]. *Nocturnitat*. *Nictaginàcies*, derivat del llatí modern *nyctago*, nom d'una planta, derivat del gr. *νύξ*, *νυκτός*, germà del llatí *nox*. *Pernoctar* [passar la nit' en *Ordin.* de Pere III (CoDoACA v, 69)]; en el sentit de 'passar la nit fora de casa mentre es viatja', fou usat per J. Pla, *AlcM*]²¹ pres del llatí *pernoctare* id.

CPT.: *Anit*: des d'un principi apareix en el sentit de 'a la nit d'avui, aquesta nit', i, a més, en el de 'a la nit d'ahir'; igual en l'oc. antic: *anoch* «ce soir, cette nuit, la nuit prochaine; hier soir, la nuit dernière» (Levy, PDPF), i fr. ant. *anuit* i avui dialectal (*FEW* VII, 216a). Exemples dels textos catalans antics: 'a la nit d'avui' [*VidesR* «tu iràs éls cúlcr (=collir) *anuyt*» (P182r2, *nocte* V544.23)]; Reixac «vos romandrats a *nuyt* asi» (*Questa*, 59.3; ib., 135.20, 199.18); *Set Savis* «Certes, dona, yo us o diré: / que jagats *anit* ab monsenyor» (v. 1575); «el cavall morirà *anit* y jo a la dematinada» (MilàF, *Romancerillo*, 1882, 210A 10, p. 172)]; 'a la nit d'ahir' [*VidesR* «eu vi En Deci entrava *anuyt* en aquesta ciutat» (P149r2, V437.38 ego vero vidi)]; Reixac «ara-m fets sert d'un somni que fu *anit*» (*Questa*, 74.6; ib., 133.28); *Set Sav.*, v. 1479; Eiximenis, *Dones*, cap. 377, A256vb, I258vb; Sant Vicent Ferrer «Senyor, sapiau que *anit* qualche ribaud vench a la presó» (*Sermons* I, 251.26), «O maestre, bé haveu fet quan sou vengut esta nit, que si *anit* fósseu vengut, no haguéreu haüda posada» (ib. III, 216. 35 11)]. Notem a més *anit* 'a la nit que som' en un doc. de 1396: «car no digats que no-us ho diga que si uos no uingessets a *nit* jo al matí tragera la osa en la plaça» (*BABL* x, 408); *esta nit*, referent-se a la nit passada, en *Tirant*: «(Felip) que us ama --- e us desija tenir en aquell llit de parament on ha dormit *esta nit*» (ed. Riquer, p. 288); *anit vespre* en Sant Vicent Ferrer (*Sermons* III, 269.9); i *anit* 'a la nit (de cert dia)': «Quant les tarides, e les galees --- foren partits, lo dicmenge a *nit* de la Palomera ---» (Desclot, *Cròn.* 45 II, 100.8); 1309 «Quant vendra lo divendres a *nuyt*» (Finke, *Acta Arag.* III, 215).

Dfa. Establia com a normal l'ús ambivalent d'aquest adverbi tant en referència a la nit venidora com a la proppassada, però per a la segona idea suggeria, a més⁵⁰ d'*anit*, la construcció *anit passada*. Avui molta gent usa de fet *anit* amb els dos valors indicats i el sentit en queda clar pel temps del verb en la frase.²² Però *anit passada* és molt arrelat per al segon concepte a Mallorca i Menorca (veg. *AlcM*, s. v. *anit*) i també en el⁵⁵ Principat. A València, d'altra banda, *anit* s'usa només en el sentit de 'ahir a la nit, ahir vespre' com el cast. *anoche*.²³

S'ha discutit molt si aquest adverbi romànic conté la preposició AD o el demostratiu HA(C). Aquesta és⁶⁰

una qüestió difícil d'aclarir, atès que cadascú d'aquests dos elements pot expressar el mateix concepte adverbial. JCoromines (*DECH* IV, 234b31) s'inclina a veure-hi ad d'acord amb l'opinió de Meyer-Lübke (*REW* 5973), que admet aquesta base cridant l'atenció cap a les diversitats de significats romànics com 'avui a la nit', 'a la nit', 'la nit passada'.²⁴ Un altre factor favorable a la tesi de Meyer-Lübke és l'ús de la preposició a en les expressions adverbials semblants: *al matí*, *a mitjanit*, *a mig-dia* etc.

Mitjanit [*mitjanit*, ja en Llull].

CULTISMES: *Noctambul* [-o, Lab. 1839], compost amb el llatí *ambulare* 'anar'; *noctambulisme*. *Noctiluc*, compost amb el llatí *lucere* 'lluïr'. *Noctivag*. Composts amb *nict-*, *nicti-*, *nicto-*, formes prefixades del mot grec *νύξ* 'nit': *nictalop*, del gr. *νυκτάλωψ*, -ωπος, compost amb *ὄψ* 'vista'; *nictalopia*; *nictitant*, *nictofòbia* etcètera.

¹ En un doc. de 1035-1076 es troba *nuiti* (vegeu P. Russell-Gebbett, *Med. Cat. Ling. Texts*, Oxford 1965, p. 64). — ² *Nit* figura en les peces líriques de Cerverí de Girona (tercer quart S. XIII) del *Canç. Gil*; és possible que tingué raó Jeanroy (*ARom.* XXIII, 13), que pensant que seria la forma originària de l'autor desaprova que Kolssen el canviés en *nueyt*. — ³ Comp. les formes *nouit*, *nouoich*, *nueit*, *nuech* de l'occità antic (Appel, p. 279b); notem, a més, *nueit* i *nuit* que apareix en el text aragonès antic, *Cronicon Villarense*, ed. L. Cooper, 6.7, 9.8; 4.27, 7.10. — ⁴ En aquest foli l'interessant variant *nuuyt* amb l'indicació [sic] dels editors; és un cas aïllat en tot el text i no sabem si és un error del copista. — ⁵ De fet, en aquest text del S. XIII (però ms. fi S. XIV) predomina *nit* (1325, 1326, *anit* 1479, 1580, 2358 etc.), *nuit* en 1575, 1329, 2061; deu ser degut al copista posterior; *nuit* també apareix en rima, v. 2357, car en el vers anterior *jugats* s'ha d'esmenar com a *jagut*. — ⁶ En les obres de Llull *nit* sembla ser gairebé general amb pocs exemples de *nuit* (*Blanq.*, *NCL.* II, 19.4), però *nit* en *Blanq.* II, 19.3, 19.7, 20.4, 20.11 etc.; *Merav.* I, 48; II, 30; això no sorprèn atès que totes les edicions de les obres de Llull estan basades en manuscrits del segle XIV i alguns del XV. — ⁷ Un exemple en *Epistolari del segle XV*, *NCL.*, p. 130.17. — ⁸ Respecte a aquest trasllat de l'accent, notem que *nuit* s'articulava ben sovint amb la curva d'entonació ascendent en les frases com *virndrà aquesta nuit*, *va venir anuit*, *anirà anuit*, i això tendia a realçar el caràcter vocàlic de la *i* mentre en reduïa aquest mateix caràcter a la *u*. Notem, a més, que JCoromines (ib.) crida l'atenció sobre el trasllat de l'accent en les formes valencianes *huí* *HODIE*, *uít* *OCTUM*. — ⁹ Com indica JCoromines (ib.), la mateixa reducció ha tingut lloc en el gascó *net* (o *nèit*) < *nueit*, observant també que *nuit* presentava l'únic cas de *ui* darrer dentat (car en *enuig*, *trull* i anèlegs molt aviat deixà d'haver-hi *i*). — ¹⁰ «jovens gentils / --- qui --- / entre ells s'em-breguen, / quant han despenen, / --- / e tresnuy-tant / van aguaytant / una tal caça» (v. 213); aquí